

JAMES DURHAM

Opdat de bediening
niet
gelasterd worde

*Over ergernis
en verdeeldheid
in het kerkelijk leven*

ENIGE ALGEMENE VRAGEN

Kunnen Gods kinderen onder invloed komen van grove dwalingen?

Deze leerstukken geven aanleiding tot verschillende vragen. De eerste is of Gods kinderen onder invloed kunnen komen van grove dwalingen.

VERKLARING EEN: Er is geen dwaling, hoe ernstig ook, waarin gelovigen niet kunnen vallen. Ze hebben wél de belofte gekregen dat de dwaling hen niet volkomen van Christus zal scheiden. Evenmin zullen ze daardoor uiteindelijk afvallig worden. Omdat ze echter zo verdorven zijn dat ze tot alle zonde verleid kunnen worden – en daarom ook tot deze zonde – kan hier voor hen geen uitzondering gelden. Er is ook geen enkele belofte op grond waarvan ze kunnen verwachten dat ze absoluut bewaard zullen worden voor ketterij, meer dan voor moord en overspel, die ook vruchten van het vlees zijn. De gelovige is van geen enkele zonde uitgezonderd, behalve de zonde tegen de Heilige Geest en onboetvaardigheid tot de dood. De Heere heeft dit in Zijn wijsheid zo verordineerd om de gelovige te bewaren voor valse gerustheid, zelfs met het oog op die verzoeken. Daarnaast leert de ervaring dat genade niet bewaart voor ketterse opvattingen. Misschien heeft Salomo zelf de afgoden niet gediend, maar waarschijnlijk stond hij er wel te zeer voor open. Dat kunnen we opmaken uit wat de Schrift over hem zegt. Evenmin kunnen we zeggen dat de christenen uit Korinthe, Galatië en andere gemeenten, die na hun bekering van de waarheid vervreemd raakten, helemaal niet van staat veranderd waren, alsof slechts onbekeerde belijders konden dwalen. Ja, het is mogelijk, en zelfs waarschijnlijk, dat sommigen van hen, die de Heere Zijn dienstknechten noemt en toch verleid werden, uit de gemeente van Thyatira, niet meer in hun natuurstaat verkeerden.

VERKLARING TWEE: We durven niet te zeggen dat het onmogelijk is. Toch menen we echter dat een gelovige niet zo vaak in ernstige dwalingen zal vallen en daarin geruime tijd zal volharden – zodat hij als ketter beschouwd wordt – als in ergerlijke zonden.

1. De Schrift noemt ze namelijk minder vaak dan andere zonden van gelovigen. Daarover wordt meer gesproken.
2. Er zijn zeer bijzondere beloften dat uitverkorenen bewaard zullen worden voor verleiding door valse christenen en leraars. Deze beloften gelden niet algemeen in alle opzichten, behalve wat hun ccuwige staat betreft. Met recht mogen ze echter ook op de verleiding zelf worden toegepast. We menen dat de volgende overwegingen dat zullen verduidelijken:
 - (1) Zulke dwalingen zijn geen vrucht van plotselinge, ongewone verzoeking; grove zonden vaak wél. Ze zijn echter weloverwogen. Dit zien we niet zo gauw bij de gelovige. We kunnen het niet echt een zonde van zwakheid noemen. Daarom schildert de Schrift zulke verkondigers van een valse leer altijd zeer zwart af: 'Dezulken dienen onze Heere Jezus Christus niet, maar hun buik' (Rom. 16:18). Ze zijn 'vijanden van het kruis van Christus' (Filipp. 3:18) en 'dienaren van Satan' (2 Kor. 11:15). Andere onbekeerde mensen zijn (als het ware) gewone onderdanen en knechten van de duivel. Dwaalleraars zijn echter zijn apostelen en de voornaamste dienaren in zijn koninkrijk. Deze en dergelijke namen passen niet zo goed bij heiligen in hun zwakheden. Daarom denken we dat het (tenminste) ongebruikelijker is dat zij een dwaalleer verbreiden en voorstaan.
 - (2) Een ketter is bij zichzelf veroordeeld (Tit. 3:11). Voor dit van iemand gezegd kan worden, moet hij waarschuwingen in de wind geslagen hebben. Dit past niet zo goed bij de aard van een heilige.
 - (3) De Schrift noemt bekering en wederkeer van een dwaalleraar heel zeldzaam en ongewis (Gal. 4:11). De apostel vreest dat hij hierin tevergeefs gearbeid heeft. Hij spreekt slechts van een 'misschien': 'Of hun God misschien bekering gawe tot erkentenis der waarheid' (2 Tim. 2:25). Dat wordt bij geen enkele andere zonde gedaan. Hieruit blijkt dat het moeilijker moet zijn om daarvan verlost te worden dan van andere zonden. Daarom moeten gelovigen – tenminste gewoonlijk – op bijzondere wijze voor dwaling bewaard worden.
 - (4) Dit bevestigt het bovenstaande: deze dwaling is een ernstige geestelijke plaag. Vaak is het een straf, niet voor eerdere zonden van zwakheid, maar voor het ontbreken van de liefde tot de waarheid, huichelachtigheid en hoogmoed. We mogen niet zeggen dat de Heere de Zijnen niet met deze roede kastijden zal. Toch kunnen we op grond van het Woord, de aard van de plaag en andere redenen zeggen dat het evenmin de gebruikelijke zonde of roede van Gods kinderen is. Is dat wél zo op enig moment, dan gaat het algauw gepaard met veel geestelijke hoogmoed, zelfzucht, luchthartigheid, valse gerustheid, losbandigheid, onwetendheid en zelfingenomenheid, te weinig oefening of iets dergelijks. Zoals we al lieten doorschemeren, zullen we in de Schrift niet zo gauw zien dat

zulke mensen, als ze door dwaling overrompeld worden, vooraan staan bij de verkondiging en verspreiding van de dwaling.

VERKLARING DRIE: Als een gelovige in zo'n kwaad valt, kastijdt de Heere hem gewoonlijk: hij breekt uit in snode zonden, hij wordt in een pijnlijke weg teruggebracht of de Heere verbergt Zich onder een wolk, terwijl we weinig blijken van betering merken. Dat zien we bij Salomo, die zich hieraan ook schuldig maakte. De Schrift zegt weinig over zijn betering, hoewel ze voluit spreekt over zijn zonde. De overblijfselen ervan vinden we zelfs nog in de dagen van Hizkia. En inderdaad wordt er in de Schrift weinig melding gemaakt van de betering van hen die zo zijn verleid, hoewel we in liefde over sommigen van hen mogen oordelen. De Heere bestuurt het zo in Zijn wijsheid, ten dele om hen te kastijden, ten dele om anderen te waarschuwen en om alle mensen, maar vooral de gelovigen, te doen vrezen en waken, opdat ze niet vallen. Betering is niet zo gemakkelijk, en zelfs zij die geestelijk zijn, kunnen verzocht worden (Gal. 6:1).

VERKLARING VIER: De dwaalleraars richten zich vaak meer op belijders van de godsdienst dan op anderen die niet onder die naam wandelen. Door de verkondiging van ernstige dwalingen worden niet veel mensen verleid die God echt vrezen en niemand van hen voorgoed. Toch blijken ze voor hen vaak een zeer diepe beproeving, een zeer krachtige en overtuigende verleiding voor veel hoogmoedige belijders.

Dit omvat twee dingen:

1. Belijders kunnen de verzoeking tot dwaling vaak moeilijker weerstaan dan andere grove zonden. Vaak blijkt het een struikelblok. Ze kunnen staande blijven tegen de verleiding tot zonden en toch bezwijken voor de verzoeking tot de dwaling.
2. Deze verzoeking tot dwaling is meer gericht op mensen met een voortreffelijke belijdenis dan op hen die deze naam niet dragen, hoewel zij soms ook verleid worden. We zien dat deze Nikolaïeten, valse apostelen en de profetes Jezabel geen heidenen onderwijzen of verleiden, maar de gemeente van Christus en mensen die Hij Zijn dienstknechten noemt (Openb. 2:20); mogelijk wonnen ze zelfs hen die zich daarop beroemden. Duidelijk is dat deze dwaling niet zoveel ingang vond onder de heidenen als onder de christenen. De dwaalleraars wilden hen ook niet zozeer beïnvloeden, maar poogden vurig de kerk te verontreinigen.

We zien het ook in andere gemeenten. Was er een gemeente die meer met gaven

versierd was dan die van Korinthe? En toch veroorzaakten valse apostelen daar grote verwarring en tegenstand tegen Paulus. Ze gebruikten de uitzonderlijke begaafdheid en voortreffelijkheid van deze gemeente om dat doel te bereiken. En was er een gemeente die het Evangelie met meer genegenheid ontving dan die van Galatië (zie Gal. 4:14, 15)? Zij ontvingen hem als een engel van God en als Christus Jezus. Zij zouden hun ogen voor hem uitgerukt hebben. Toch is geen gemeente zo spoedig verontrust en verontreinigd door dwaalleraars en zo betoverd door hen en hun verzoeken, zoals we kunnen opmaken uit Galaten 1:6, 3:1 en 2 en uit het geheel van de brief. Het is alsof de duivel hun genegenheid onmiddellijk gebruikte om tegen hen ten strijde te trekken, nog voor ze bevestigd waren, ja, nog meer dan in andere plaatsen, waar niet zo'n hoopvol begin was.

In de praktijk zien we bij grote goddeloosheid dagelijks minder – geslaagde – verzoeken tot dwaling dan daar waar het Evangelie met meer blijdschap en vrucht ontvangen is. De duivel verzoekt de laatsten als het ware met meer kracht en spitsvondigheid dan de eersten. Hiervoor kunnen we de volgende redenen noemen:

- (1) Hij haat hen het meest en wil hen graag ten val brengen.
- (2) Hij heeft ander lokaas, dat geschikt is voor goddelozen. Zolang ze van hem zijn, spant hij zich niet zo in om hen hiermee bezig te houden. Dat brengt hem namelijk geen winst.
- (3) Vooral mensen met een zekere godsvrucht, die weinig kennis hebben, zijn in bepaald opzicht zeer gevoelig voor de verzoeking tot dwaling. Goddelozen bekommeren zich (evenmin als Gallio) om waarheid en leugen. Maar een elendige, met enig zedelijk plichtsbesef, wil daar graag over spreken. Hij wil dat de waarheid aan het licht komt. Als hij niet sterk genoeg is om zich aan de dwaling te ontworstelen, zal hij gemakkelijk misleid worden als de vrouwen over wie Paulus spreekt (2 Tim. 3:6, 7), die altijd leren en nooit tot kennis der waarheid kunnen komen.
- (4) Omdat vurige verzoeken tot goddeloosheid (waardoor anderen verleid worden) hen niet zo raken. Daarom beproeft de duivel hen met dwaling, onder de schijn van waarheid of een nieuwe openbaring van een weg, nog nauwer en heiliger. Deze verzoeking heeft vaak succes, waar de andere zou falen.
- (5) Een dwaling wint terrein en vindt ingang bij anderen als iemand van naam, grote begaafdheid of vroomheid ervoor strijdt. De meeste mensen kijken namelijk meer naar de voorvechters ervan en de mening van bepaalde mensen dan naar de leer zelf. Daarom maakt de duivel dit tot zijn belangrijkste list, waarmee hij velen verslaat. Dit is altijd al een belangrijk middel geweest om anderen tot

dwaling te brengen: veel godvruchtige mensen namen de dwaalleer aan. Dat kunnen we zien bij de novatianen, donatisten en anderen die zich *de zuivere en heilige Kerk van Martelaren* noemden of met soortgelijke namen aanduiden. Zo onderscheidden ze zich van de katholieke kerk, die ze vleselijk vonden. Hierdoor hebben ze velen misleid.

(6) Hij doet dit ook om hen die ogenschijnlijk oprecht zijn te weerhouden van zelfonderzoek en bekering. Misschien zullen ze de dwaling niet aannemen, maar ten minste over de waarheid twisten. Daarbij probeert hij de eerdere overtuiging weg te nemen of een verkeerd karakter te geven vóór deze verankerd is. Hij houdt hen, als het ware, bezig met de schil, terwijl hij hen van de pit beroven wil. Mogelijk wint hij zo niet alles, maar hij verontrust en vermoeit hen met vragen en twistgesprekken, die hun vermogen en mogelijk ook hun ambt te boven gaan.

Hoe komt het dat grove dwalingen zoveel ingang kunnen vinden?

Misschien vraagt u hoe het komt dat ongerijmde dwalingen zoveel ingang kunnen vinden en zoveel invloed in de kerk kunnen krijgen. Hoe kan de duivel belijders zo misleiden door dwaalleraars?

Sommige redenen zijn meer algemeen, andere meer bijzonder en nuttig voor de praktijk. Opdat we niet onwetend zullen zijn van de listen van de duivel, zullen we daar vooral op ingaan. We kunnen ze allemaal terugbrengen tot drie punten:

I. De albesturende, heilige, rechtvaardige en wijze (hoewel vaak verborgen) hand van de Heere in het straffen van de ondankbaarheid van de mens.

II. De manier waarop de duivel de verzoeking ingang doet vinden.

III. De gebreken van gemeenten en leden.

Als we deze drie punten samennemen, zal het ons niet bevreemden dat de meest ernstige en ongerijmde dwalingen zoveel ingang vinden.

I. Hierin zien we dat de Heere alles bestuurt, ten dele tot beproeving van de Zijnen – daarom moeten er ketterijen zijn (1 Kor. 11:19) – ten dele tot straf van de ondankbare huichelaars, die de liefde der waarheid niet ontvangen hebben (2 Thess. 2:10). In beiden moet Hij verheerlijkt worden, hetzij in Zijn genade, hetzij in Zijn recht, of in allebei. Dit is het doel van de Heere. Hoe ongerijmder de dwaling, hoe beter ze Zijn doel dient en hoe rechtvaardiger. Dat blijkt duidelijk als we Jesaja 44:18, 19, Romeinen 1:21, 25 en 28 en 2 Thessalonicenzen 2:10-12 vergelijken. Al deze plaatsen spreken niet alleen over de snoodste geestelijke gruwelen, maar ook over de rechterlijke hand van de Heere daarin.

Misschien vraagt u: 'Wat kan de hand van de Heere in zo'n plaag zijn? Of hoe kan Hij die zenden?'

Antwoord: Het is niet zozeer ons voornemen om te redetwisten over Gods voorzienigheid in zulke daden, maar ter verduidelijking kunnen we de volgende redenen noemen:

1. Er zijn zowel geestelijke plagen, waarmee God rechtvaardig de ondankbaarheid en andere zonden van de mens straft, als uitwendige en lichamelijke plagen. Een bevestiging daarvan vinden we in de aangehaalde plaatsen, Jesaja 44:18, 19, Romeinen 1:21 e.v., 2 Thessalonicenzen 2:10, 11, Openbaring 7, 8, 9, ja, in bijna dit hele boek. We willen alleen hierop wijzen dat meestal grove zonden, zoals overspel, moord en allerlei onreinheid straffen zijn voor het misbruiken van het licht van de natuur, zoals we kunnen opmaken uit Romeinen 1:21, 25 en 28. Maar als we overgegeven worden aan de kracht der dwaling en het geloven van leugens, is dat gewoonlijk een straf voor het verkeerde gebruik van het licht van het Evangelie, zie 2 Thessalonicenzen 2:9, 10. Daarom zijn er mogelijk veel grove ergernissen en zonden waar het Evangelie niet verkondigd is of, tenminste, minder kracht doet, en vindt de dwaling meer ingang waar het Evangelie is geweest of helderder is gepredikt. Ik zeg dat dit meestal zo is, niet altijd en overal, vooral waar tegelijkertijd ook andere redenen zijn die verschil kunnen maken.

2. We zeggen dat de Heere niet minder rechtvaardig, heilig en zuiver is wanneer Hij mensen met zulke plagen straft dan wanneer Hij andere roedes of oordelen zendt. Evenmin kunnen we Hem hierin iets toeschrijven wat niet past bij Zijn absolute reinheid en heiligheid. (1) Hij straft namelijk niemand met deze plaag dan zij die dat door eerder misbruik van licht en vroegere zonden rechtvaardig verdiend hebben. (2) Hij stort geen boosheid in het hart uit. Evenmin verergert Hij wat er al was. Wat er is, laat Hij rechtvaardig openbaar komen en meewerken tot Zijn rechtvaardig doel. (3) Hij dwingt hen niet zó te handelen, maar maakt gebruik van hun eigen gewilligheid daartoe en hun vrije keus om die weg te gaan tot verheerlijking van Zijn rechtvaardigheid. (4) Hij laat niet oogluikend toe dat enig instrument zondig wordt gebruikt en heeft dat ook niet nodig. Het is Hem echter een gruwel en Hij zal het ook streng straffen.

We kunnen deze daad op twee manieren beschouwen, namelijk als zonde en straf. Zo kan hij ook aan verschillende partijen toegeschreven worden. In het eerste opzicht aan de mens alleen en in het laatste aan de almachtige voorzienigheid, die goed kan voortbrengen uit het kwaad. Er is immers niets zo kwaad dat Hij er geen goed uit voortbrengen kan en het niet gebruiken kan. Anders zou Hij die almachtig en alleen wijs is, het nooit toelaten.

3. De Heere is en kan niet medeplichtig zijn aan deze misleiding, omdat ze zondig is (want dit is onmogelijk voor Zijn oneindige en zalige volmaaktheid). Toch heeft Hij – rechtvaardig – Zijn hand in het ingewikkelde plan. Dat maakt de kracht van de dwaling veel groter.

(1) Hij is rechtvaardig als Hij de duivel toelaat om op het ene moment iemand erger te verzoeken dan een ander op een ander moment, zoals we kunnen zien bij Job.

(2) Hij kan mensen gaven schenken die op zichzelf goed zijn en hen rechtvaardig toelaten om die te gebruiken om de dwaalleer te verbreiden. Zeer nuttig voor de verwezenlijking van satans plan in alle eeuwen. Hij heeft enkele grote geleerden gebruikt, mensen met een scherp verstand, om tegen de waarheid te strijden en de Schriften te verdraaien. Dat zien we duidelijk bij alle ketterijen die er ooit zijn geweest. En God is niet minder rechtvaardig als Hij een instrument voor een geestelijke plaag met talenten begiftigt dan wanneer Hij kracht en sterkte geeft aan mensen die hij gebruikt om Zijn tijdelijke oordelen te brengen. Die kunnen evenzeer schuldig staan voor Hem, omdat ze hun gaven misbruiken. Daarom wordt de geest van de mens niet alleen beroerd door *woord of zendbrief* in zo'n tijd, maar ook door geesten of uitnemende gaven (2 Thess. 2:2). Vandaar de woorden *alle bedrieglijkheid* (vs. 10). Ongetwijfeld hadden zij die zichzelf apostelen noemden (2 Kor. 11:13) en door wier toedoen Paulus' gaven naast de hunne gering geacht werden, bijzondere talenten. En de Heere zegt dat soms een valse profeet kan voorzeggen wat er gebeuren zal en dus echt een bijzondere gave kan hebben, terwijl Hij hierdoor de liefde van het volk voor Hem op de proef stelt (Deut. 13:1-3). Zo kunnen de voorvechters van de dwaling begiftigd zijn met het vermogen om te argumenteren, twijfel te zaaien, argumenten en schriftplaatsen te verdraaien, mooi te preken en te bidden met grote welsprekendheid en veel aangename woorden. Ja, mogelijk zullen ze zelfs tekenen en wonderen kunnen doen (zie het aangehaalde schriftgedeelte). De Heere wil hiermee echter Zijn volk beproeven. Over zulke mensen wordt gesproken in 2 Petrus 3:16: zij verdraaien de Schriften tot hun eigen verderf. Dit is een wonderlijk woord. Ze zijn ongeleerd en onvast (en mogelijk beroven ze anderen van kennis). Toch zegt hij dat ze bedreven zijn in het *verdraaien* van de Schriften en het vinden van een nieuwe uitleg, mogelijk voorheen onbekend. Zo winnen ze het respect van anderen. Maar wat is de vrucht? Dat is *hun eigen verderf*. Voor veel van zulke dwaalleraars, voor henzelf en voor anderen zou het goed geweest zijn als ze nooit zo'n talent gehad hadden.

(3) De Heere kan ook de duivel toerusten als scherprechter om Zijn doel te verwezenlijken door hem van instrumenten te voorzien, tijd, gelegenheid en

aanleiding te geven om te verzoeken en hem in veel dingen te laten zegevier-
ren. Zo zal de satan macht hebben om dat te doen door wonderen der leugen
(2 Thess. 2:9). Ongetwijfeld kan de duivel als hij de ruimte krijgt veel doen. Judas
had veel gaven en Christus Zelf stond hem in Zijn gezelschap toe. De duivel
fluisterde hem echter in dat hij Christus moest verraden. Dit alles diende de
verwezenlijking van het doel van de duivel en de Farizeeërs: het verraad van de
Heere. Toch liep het uit op groter verval van zijn eigen koninkrijk.

4. Dan is de Heere ook rechtvaardig als Hij hen die Hij wil straffen met dwa-
ling, de middelen ontnemt waardoor zij die zouden kunnen onderkennen en
weerstaan.

(1) Hij kan alle uitwendige belemmeringen wegnemen die gewoonlijk dwaal-
leraars verhinderen om openlijk en onbedekt hun dwalingen te verspreiden en
hun alle ruimte geven om zich te vermeerderen en openlijk hun doel na te jagen.
De haag wordt weggenomen (Jes. 5:5, zie kanttek.) en de winden worden niet
tegengehouden (Openb. 7:1). Zo kan het oordeel van de dwaling gemakkelijk
ingang vinden. Er wordt, als het ware, een vloed uitgespuugd, en er is geen aarde
om de vrouw te helpen of de vloed te verzwelgen.

(2) Hij kan de helderste lichten en gidsen wegnemen, die mensen de goede
weg wijzen. Als zij blijven, kan hij toelaten dat jaloezie, verdeeldheid en andere
kwaden hun invloed en gezag bij zulke mensen ondermijnen. Zo werd Achab
boos op Micha, waardoor de duivel gelegenheid had om de leugens van de valse
profeten des te aantrekkelijker voor hem te maken.

(3) De Heere kan het licht (en mogelijk enkele algemene gaven van de Geest)
wegnemen. Hierdoor staan ze des te meer open voor de verzoeking, hoewel ze
misschien menen dat ze wijzer zijn en meer inzicht hebben dan vroeger. Zo
noemt de apostel de Galaten uitzinnig en betoverd (Gal. 3:1, 2): ze misten nu
het licht dat ze eens hadden.

(4) Hij kan de algemene overtuigingen van de Geest en de aanklachten van
een natuurlijk geweten wegnemen, zodat ze voortgaan in hun dwaling zonder
aanvechtingen. Ja, ze zullen menen Gode daarmee een dienst te bewijzen (Joh.
16:2). Dit is een geweten dat toegeschroeid is met een brandijzer (1 Tim. 4:2), dat
openstaat voor verleidende geesten. En zo zien we in het kielzog van het meest
ijdele en redeloze vertrouwen vaak de gruwelijkste dwalingen (Jes. 44:9-20).
Dit vertrouwen wordt een *overtuiging* genoemd (Gal. 5:8; Eng. vert.), die toch
niet uit God is. En de Heere is rechtvaardig als Hij zulke mensen hun gewone
gaven, zelfs verstand en inzicht, ontnemt. Hierdoor worden ze, tenminste in
de uitleving van hun dwalingen, dwaas en redeloos, niet in staat om het belang
van een argument te zien, niet vatbaar voor overtuigingen en zonder besef van

hun dwaasheid. Ze geven helemaal niets om eer, oprechtheid, goede manieren en andere zaken die gerespecteerd worden door beschaafde mensen. Ja, soms bekommeren ze zich zelfs niet om eigen aanzien of persoon, zoals we kunnen zien bij de profeten van Baäl (1 Kon. 18) en vele anderen in het koninkrijk van de antichrist. Deze mensen worden door de apostel *redeloos* genoemd (2 Thess. 3:2; Eng. vert.), dwaze bruten, alsof ze geen verstand hadden. Dit is ook een metgezel van de dwaling en een deel van Gods oordeel, zoals duidelijk blijkt uit Jesaja 44. Het dunkt de Heere goed om vanwege het misbruik van licht mensen van hun verstand te beroven, zoals Hij ook bij Nebukadnezar deed. Hierdoor hebben de vreselijkste en meest ongerijmde verzoeken ingang bij mensen (die anders verstandig kunnen zijn) en ze laten zich maar al te graag meevoeren, zonder enige tegenstand of tegenspraak.

5. De Heere heeft in Zijn rechtvaardigheid mensen van gaven beroofd en verzoeken over hen laten komen; daarna kan Hij in Zijn voorzienigheid veel dingen beproeven die verkeerd gebruikt kunnen worden. Zo komt Zijn oordeel dichterbij. Hij kan hen bezoeken met de verleiding om op die plaats te gaan wonen of met bepaalde mensen om te gaan. Hij kan hen zo verzoeken dat ze vallen, omdat er geen uiterlijke wet is om hen te beteugelen. Ja, in Zijn wijsheid kan Hij beschikken dat de belijders van de waarheid veel gelegenheden hebben om te struikelen, door ergernissen in levenswandel, verdeeldheid en andere beroeringen. Zo kunnen velen kwaadspreken van de weg der waarheid. Ook kunnen de inzettingen verontreinigd worden, zoals gezegd wordt van de zonen van Eli. Soms kan Hij zulke verzoeken zenden door onwetende, onbekwame, onkundige mensen, die eerder iemand verharder dan zijn twijfel wegnemen. De wijze en rechtvaardige Heere kan deze en veel soortgelijke dingen beschikken in Zijn voorzienigheid. Dit kunnen strikken en struikelblokken zijn voor trotse, zorgeloze huichelaars. Ze kunnen daarover struikelen door hun verdorven natuur. Ja, soms kunnen juist de inzettingen en het gebruik ervan, namelijk het Woord, de sacramenten en de tucht, aanstoot geven. Zo vermaant de Heere de ontrouwe profeten en priesters (Jer. 6:14) en de mensen die niet luisteren naar getrouwe profeten (vs. 17), hoewel ze de vorm van de godsdienst in ere hielden (vs. 20). Ook dreigt Hij hun aanstoot te geven, waaraan zij zich stoten zullen (vs. 21). Omdat de mens zo verdorven is, geeft dit alles, en nog veel meer (soms wordt het aannemen van dwaling toegejuicht, zie 2 Tim. 4, soms brengt het gewin, zie 2 Petr. 2:3, 1 Tim. 6:10, Gal. 6:12, Filipp. 3:19) wat beproefd wordt in Gods rechtvaardige voorzienigheid, de dwaling vaak des te meer ingang.

6. Daarnaast veroordeelt de Heere als Rechter trotse, verdorven zondaren tot zulke verzoeken. Wanneer de duivel, als het ware, een windvlaag stuurt en

zulke mensen probeert te ziften, oordeelt de Heere, de rechtvaardige Rechter, dat ze overgegeven zullen worden aan hem. Hij mag Zijn recht uitvoeren. In deze zin *geeft Hij hen over*. Zo wordt deze afval, als straf, door Hem toegelaten en beschikt. Willens en doelbewust geeft Hij zulke mensen over, vanwege hun vroegere zonden. Anderen, die Hij hiertoe niet veroordeelt, bezwijken niet voor dezelfde verzoeking.

De Heere, Die wonderlijk van raad is en Wiens wegen en oordelen onnaspeurlijk zijn, kan daarnaast Zijn oordeel uitvoeren op veel andere manieren, wonderlijk en ondoorgrondelijk. Al Zijn oordelen zijn zeer diep, maar Zijn geestelijke oordelen des te meer. Als de apostel overdenkt hoe de Heere rechtvaardig en streng allen onder de zonde en ongehoorzaamheid besloten heeft en de Joden verworpen heeft, roept hij uit: 'O diepte des rijkdoms, beide der wijsheid en der kennis Gods, hoe ondoorzoekelijk zijn Zijn oordelen, en onnaspeurlijk Zijn wegen!' Daarom zullen we dit niet verder onderzoeken. Alleen dit: we kunnen hierin het rechtvaardige bestuur van de Heere zien, ook over zulke dwalingen. Ze moeten wel krachtig en invloedrijk zijn, omdat de Heere hierdoor Zijn recht volvoert. We mogen wel des te meer vrezen, als we bedenken dat het openen van de sluizen om de vloed van de dwaling binnen te laten niet minder Gods oordeel is en niet minder gevreesd moet worden dan het zwaard of de pest, of het openen van de fonteinen van de afgrond om een zondvloed over de aard te brengen. Als we het zo beschouwden en als het ons zo beroerde, zou de dwaling zich mogelijk niet zo verbreiden.

Misschien vraagt u hoe we kunnen weten dat dwaling een oordeel of gerechte straf is? En waarom zendt de Heere gewoonlijk zo'n oordeel?

1. We kunnen niet op iedere voorkomende vraag ingaan. Op de eerste antwoorden we echter:

(1) Er is geen dwaling of ketterij die niet terecht als *straf of oordeel* kan worden beschouwd, hetzij voor degenen die erin vallen en deze verbreiden, hetzij voor anderen die daardoor beïnvloed kunnen worden. – Voor sommigen is het echter slechts een *beproeving* – Want een verduisterd verstand is een vrucht en gevolg van de eerste zonde. Het is niet slechts een zonde, maar ook een straf voor alle kinderen van het huis van Adam. Alle volgende zonden kunnen beschouwd worden als straf op de eerste zonde, maar deze wel in het bijzonder.

(2) Daarnaast is dit vaak de straf voor enkele bijzondere zonden, en in sommige gevallen is het meer een oordeel en een straf dan in andere. Dat kunnen we uit de volgende punten opmaken:

[1] Als de dwaling zeer ongerijmd en redeloos is, zoals de dwalingen van de Nikolaïeten. Het oordeel van God komt vooral openbaar in zulke dwalingen die

op geen enkele aanvaardbare manier logisch geacht kunnen worden en evenmin het gevolg zijn van algemene weifelmoedigheid.

[2] Als ze verbreid wordt door mensen die in wandel, gaven, positie of belijdenis voortreffelijk zijn, zoals al eerder duidelijk gemaakt werd. Zo heeft de Heere schijnbaar zelf de verleiders gewapend. Gewoonlijk gebeurt dat niet voor niets.

[3] Als ze komt in de al genoemde tijd en onder de reeds beschreven omstandigheden. Zulke dingen gebeuren niet bij geval, maar worden beschikt door de voorzienigheid.

[4] Als ze met kracht binnendringt en mogelijk enigen verleidt van wie de mensen het niet gedacht hadden. Dat is rechterlijk. De draak trekt, als het ware, met zijn staart en list de sterren van de hemel en overrompelt hen die zichzelf veilig waanden voor de verzoeking.

[5] Uit de gaven van hen die de dwaalleer verbreiden. In de verkondiging van het Evangelie begiftigt de Heere Zijn dienaren met talenten en ijver, als Hij met hen te doen heeft. Als Hij daarentegen een oordeel wil uitvoeren en de duivel dwalingen wil verbreiden, worden de instrumenten evenzeer toegerust. Er is een ijver die hen overal heenvoert, zodat ze op alle mogelijke manieren zee en land omreizen om een Jodengenoot te maken. Ze zijn bedreven, snel en vaardig in het zaaien van twijfel en het verdraaien van de Schrift. Ze houden vol met een zekere volharding, verleiden met vrijmoedigheid en vertrouwen en hebben enig succes. Denk aan de valse profeten tegenover Micha (1 Kon. 22) en Jeremia (Jer. 29). Als slechte instrumenten toegerust worden met deze en dergelijke middelen, wil de Heere waarschijnlijk door hen iets bewerken wat ze zelf niet beogen.

[6] Ze komt over mensen die de waarheid hebben en daar onvruchtbaar onder zijn. Hier zien we het doel ervan, vooral als mensen een rusteloze begeerte hebben naar nieuwe dingen en er nodeloze en hevige beroering en discussie geweest is over bijzaken. Een ernstige dwaling lijkt dan een gerechte straf te zijn, een slag omdat ze vroeger niet standvastig waren. Zo worden ze overgegeven om zichzelf leraars te vergaderen naar hun eigen begeerlijkheden (2 Tim. 4:3). Zo krijgen ze ook leraars naar hun hart. De priesters zullen als het volk zijn, zoals zo vaak door de Heere wordt bedreigd. Vroeger, toen ze begonnen te zondigen tegen het tweede gebod, gaf Hij hen over aan de aanbidding van het heil des hemels en ook aan de zonde tegen het eerste gebod (zie Hand. 7:41).

[7] Dwaling is zeker een straf als ze schadelijk is: de waarheid wordt verbasterd, de eenheid verbroken of tweedracht gewekt. Dit zijn gevolgen van het bazuinen van de eerste vier trompetten. Ze brachten geestelijke plagen (Openb. 8). Deze

en dergelijke kenmerken zijn voldoende om ons te overtuigen dat de Heere vertoornd is.

2. Op de tweede vraag kunnen we snel antwoorden. Een dergelijke straf is niet het gevolg van de gewone uitleving en zonden van zwakheid, ondankbaarheid voor en verkeerd gebruik van algemene weldaden. Evenmin is ze gewoonlijk de straf voor grove zonden van het vlees, want ze is er eerder de vrucht van.

Dwaling is echter het gevolg van het verkeerde gebruik van geestelijke weldaden, zoals het licht van de waarheid van het Evangelie, verachte overtuigingen, gesmoorde aanklachten, verbroken beloften van betering en dergelijke. Zie 2 Thessalonicenzen 2:9, 10.

Ze is ook vrucht van geestelijke zonden, zoals geestelijke hoogmoed, zorgeloosheid, huichelachtigheid en vormendienst, het bewaren van de vorm zonder de kracht, het aanhangen van de waarheid zonder liefde, zoals in de bovengenoemde tekst en elders.

Bij sommige stemmingen zijn we hier vooral ontvankelijk voor:

[1] Zucht naar iets nieuws, waardoor we ons gaan ergeren aan de eenvoud van de waarheid.

[2] Een driftige, vooringenomen natuur, die de gezonde leer niet kan verdragen, vooral niet als persoonlijke zonden bestraft worden, tenzij de boodschap op bijzondere wijze wordt gebracht. Over beide wordt gesproken in 2 Timotheüs 4:3.

[3] Trotse eigenwaan, waarover de apostel spreekt (2 Tim. 3:4). Deze mensen zijn zelfzuchtig en trots. Ze scheppen graag op. Zulke mensen vallen gemakkelijk ten prooi aan deze verzoeken.

[4] Weinig achting voor trouwe predikanten, die de waarheid verkondigen. Dan krijgen we predikanten naar ons eigen hart en oordelen die niet goed zijn (Ezech. 20:25; zie kanttek.), zoals de Heere dreigt. 'Ik ben gekomen in de Naam Mijns Vaders, en gij neemt Mij niet aan; zo een ander komt in zijn eigen naam, die zult gij aannemen' (Joh. 5:43).

[5] Luchthartigheid en onstandvastigheid. Hoogmoedig zoeken of trotseren mensen in hun zelfoverschatting een verleiding. Dan kan de Heere hen rechtvaardig straffen door hun eigen zonde. Zo kan het lezen van slechte boeken, het horen van dwaalleraars, het omgaan met zondige mensen en dergelijke – wat we naar Gods gebod moeten mijden – naar Gods rechtvaardig oordeel een strop of middel blijken om mensen te verstrikken. Ook kunnen ze daarom welverdiend aan deze dwaling overgegeven worden. Ze stellen zichzelf daaraan bloot, omdat ze zo handelen terwijl Hij er niet om vraagt, hoewel ze mogelijk eerst niet genegen waren om die weg te bewandelen. Toch kan het tegendeel

gebeuren. Stel u bijvoorbeeld voor dat iemand, tegen het gebod in, het huis van de overspelige vrouw durft te naderen. Daarom laat God hem in haar netten vallen. Hij gaat daar binnen, hoewel dat aanvankelijk zijn bedoeling niet was. Zie Spreuken 5:8 en 6:26-28. Salomo zegt daar dat niemand vuur in zijn boezem kan nemen zonder zich te branden. En in Spreuken 22:14 wordt gezegd dat de mensen op wie de Heere vergramd is in die put zullen vallen.

[6] Het stellen van ijdele vragen, wat vaak tot dit kwaad voert. Mensen krijgen kritiek op minder fundamentele waarheden. Dit leidt tot ernstiger dwaling, zoals al eerder is gezegd, omdat elke waarheid kostelijk is. Als de kleinste waarheden (als we dat zo mogen noemen) ons niet meer lief zijn, is het rechtvaardig als God ons alle waarheden ontnemt. Kleine zonden, die oogluikend worden toegelaten, leiden immers ook tot grovere zonden. Zo verging het ook de zichtbare kerk toen ze in de eerste eeuwen afweek van de waarheid en meer en meer in beslag genomen werd door ceremonies en onnodige twistgesprekken. Ten slotte haalde ze de verleiding van de antichrist over zich. Voorbeelden hiervan zijn onkunde van fundamentele waarheden, als gevolg van het vergeten van Gods Woord en de inzettingen, weinig liefde daarvoor en vermaak daarin, weinig bewenen van de val en het wangedrag van anderen, als we horen dat ze in zulke strikken geraakt zijn. We zouden nog veel meer dingen kunnen noemen, maar we zullen hier niet verder op ingaan.

II. We komen nu tot het tweede punt, namelijk de overdenking hoe dwaalleraars hun doel verwezenlijken en welke middelen de duivel door hen laat gebruiken om ellendige zielen te winnen, de waarheden van God te lasteren en de meest ongerijmde dwalingen in te drinken. We kunnen de diepten van satan niet doorgronden, omdat hij zeer sluw is en veel listen gebruikt om zijn doel te verwezenlijken (2 Kor. 11:3; Eng. vert.). Dit wordt aangeduid als 'arglistigheid, om listiglijk tot dwaling te brengen' (Ef. 4:14). Omdat zijn listen ons echter niet onbekend moeten zijn (2 Kor. 2:11), zullen we enige zaken uit de Schrift noemen die ons daartegen kunnen wapenen. Om zijn gangen beter na te gaan, kunnen we letten op: 1. de instrumenten die hij kiest; 2. hoe hij daardoor verzoekt; 3. de middelen die hij gebruikt of de passages waaraan hij zijn argumenten ontleent; 4. Hoe deze dwalingen verbreid worden.

1. Satan handelt hiertoe niet onmiddellijk of met alle mogelijke instrumenten. Hij heeft zijn bijzondere *dienaren* daartoe, als het ware, afgezonderd, zoals de apostel zegt in 2 Kor. 11:15. Hij heeft inderdaad veel onderdanen, maar naast hen heeft hij enige bijzondere dienaren hiervoor, zoals onze gezegende Heere Jezus predikanten heeft afgezonderd in Zijn Koninkrijk. Hierover kunnen

we het volgende opmerken: (1) Bij dit werk gebruikt hij sommigen vooral om te reizen. Ze bereizen zee en land en reizen heen en weer om zijn doel te verwezenlijken. Deze mensen werden valse apostelen genoemd (2 Kor. 11:13, Openb. 2:2). En in het boek Handelingen zien we dat ze van de ene plaats naar de andere reisden, bijvoorbeeld van Jeruzalem naar Antiochië en andere plaatsen (Hand. 15) om hun dwalingen te verbreiden, zoals de apostelen reizen maakten om de waarheid te verkondigen. (2) Hij heeft bijzondere instrumenten, die op bijzondere plaatsen preken. Zij zijn als het ware zijn dienaren in die plaatsen, zoals in het aangehaalde schriftgedeelte. (3) Daarnaast heeft hij bemoeizieke, geheime knechten, die niet in het openbaar preken, maar de huizen binnensluipen. Gewoonlijk zijn er enige vrouwen die hier in het bijzonder voor gebruikt worden, zoals de profetes Jezabel in de gemeente van Thyatira (Openb. 2). Zo ook bij de oudste ketterijen, vooral een van de montanisten. Zulke mensen zijn vaak heel ijverig in hun werk en kunnen anderen gemakkelijk afvallig maken en verleiden; anderen kunnen dat niet. Daarnaast helpt hij hen soms om zo te spreken dat anderen zich verwonderen. (4) Wie hij ook gebruikt, hij is altijd op een of andere wijze geschikt voor het doel waarvoor hij gebruikt wordt. Dat doel kan echter wel op verschillende manieren verwezenlijkt worden, zoals de ervaring leert.

2. De methode die hij kiest. Hij gaat als volgt te werk: (1) Hij probeert op alle mogelijke manieren die dienaren van de waarheid ergerlijk en verachtelijk te maken. Of hij breekt hun bediening helemaal af, óf hij maakt allen, onverschillig wie, predikanten, dus feitelijk één met de eerstgenoemde dienaren. Dit was de zonde van Korach, Dathan en Abiram (Num. 16). De dwaalleraars worden hier ook van beschuldigd (Jud. 2). (2) Als dat niet lukt, probeert hij hen die dit ambt dragen, verfoeilijk te maken in hun persoonlijk leven. Zo werd zelfs Paulus verleid door de dwaalleraars van Korinthe en Galatië. Waarom? Jezus Christus stelt predikanten aan en schenkt gaven aan de mensen om de kerk te bewaren, zodat ze niet heen en weer geslingerd wordt door valse leer en door het bedrog van de mensen (Ef. 4:11-14). Om des te gemakkelijker zijn zin te krijgen, probeert de duivel de wachters verdacht en zo nutteloos te maken. Predikers van de waarheid en dwaalleraars kunnen niet beide delen in de genegenheid van de hoorders. Geen enkele leraar zal gemakkelijk gezag krijgen als zijn hoorders hem niet welgenegen zijn. Daarom probeert satan op alle mogelijke manieren predikanten te verleiden. Door hen uit te schakelen, wil hij de weg vrij maken voor zijn gezanten, want zij zijn als minnaars die dingen naar dezelfde bruid. Ze kunnen niet allebei delen in haar liefde. Dat is de bedoeling van het woord van de apostel: 'Zij ijveren niet recht over u; maar zij willen u uitsluiten' (Gal.

4:17, Eng. vert.). In de brontekst staat: 'Zij willen *ons uitsluiten* (dat is de ware apostelen), opdat gij over hen zoudt ijveren.' De duivel heeft alle ruimte om te verwoesten als predikanten geminacht worden. Het is dan ook geen wonder dat hij eerst deze hinderpaal uit de weg gaat ruimen. En als hij dat bij de grote apostel Paulus zo vaak en veelvuldig probeerde, moeten we het niet vreemd vinden dat hij ook anderen in hun goede naam probeert aan te tasten.

Misschien vraagt u hoe hij dit doet. Op deze manieren in het bijzonder:

(1) Hij trekt het ambt van predikant niet in twijfel, maar werpt wel vragen op:

[1] Zijn deze mensen wel geroepen? Worden ze terecht predikanten genoemd? Zo werd getwijfeld aan het apostelschap van Paulus, omdat hij niet met de Heere gewandeld had. Daarom moest hij in de brieven aan de Korinthiërs en de Galaten zo uitvoerig zijn roeping en apostelschap bewijzen en als het ware niet alleen zijn aanstelling, maar ook het zegel daarvan aantonen (vooral in 2 Kor. 3:2, 3). De aanleiding daartoe is verwoord in 2 Korinthe 13:3: 'Dewijl gij zoekt een proeve van Christus Die in mij spreekt.'

[2] Hij probeert hun gaven in diskrediet te brengen. Spreken ze niet over gewone dingen? Zijn hun woorden niet gebrekkig? Is hun gedrag niet verachtelijk en verfoeilijk? Dat zien we bijvoorbeeld bij dezelfde grote apostel Paulus (2 Kor. 10:11; 11:6, hij werd 'slecht in woorden' genoemd).

[3] Vooral maakt hij een vergelijking met de schone woorden van dwaalleraars in hun bloemrijke, geestelijke en prachtige verhandelingen. Door velen worden ze 'verborgenheden' en 'diepten' genoemd (Openb. 2:24). De Heere noemt ze echter *diepten des satans*. We moeten echter niet denken dat zij die dit 'diepten' noemden, dat zelf zo bedoelden. Soms worden ongelooflijke dwaasheden aanvaard en heldere waarheden en plichten veracht.

[4] Zij pochen meer openbaringen en geestelijke gaven te hebben dan de dienaars van Christus. Daarom is Paulus genoodzaakt zich met hen te vergelijken en vooral in verschijningen en bijzondere openbaringen van God aan hem.

[5] Zij willen dat anderen de dienaars van Christus als hebzuchtig, zelfzuchtig en aardsgezind beschouwen, omdat ze loon ontvangen voor de verkondiging van het Evangelie. Daardoor zouden ze de mensen beroven. Dit wordt de apostel vaak voor de voeten geworpen. In de brieven aan de Korinthiërs verweert hij zich.

[6] Als er geen afdoende bewijs is, wekken ze vaak de verdenking dat predikanten sluw zijn en bedrieglijk handelen, alsof ze in alles hun eigen gewin zoeken. Zie het antwoord van de apostel in 2 Korinthe 12:16, 17.

[7] Hoe de predikant zich ook gedraagt, zij liggen op de loer om te lasteren. Als hij meer zachtmoedig en vertrouwelijk is in de omgang, zeggen ze dat hij

vleselijk is en een vriend en liefhebber van zondaren en slechte mensen, zoals van onze gezegende Heere werd gezegd. Als hij strenger hun fouten bestraft, of hun gezelschap mijdt, wordt hij onverdraagzaam en duivels hoogmoedig genoemd, zoals Johannes. Als hij loon of gaven aanneemt, wordt hij hebzuchtig en inhalig genoemd. Als hij weigert en niets wil aannemen, wordt dat uitgelegd als gebrek aan liefde en respect voor hen. Dat werd ook van Paulus gezegd, toen hij bleef bij zijn vroegere voornemen (2 Kor. 11:10,11).

[8] Gewoonlijk vindt men hen hoogmoedig; zij zouden zichzelf verheffen boven de mensen en hen verachten, en te veel op zich nemen tot schade van de kudde. De dwaalleraars veinzen echter meestal hun vrijheid en rechten te verdedigen tegen de heerszucht van de predikanten. Dit durfden Korach, Dathan en Abiram ook in te brengen tegen Aäron. In de eerste eeuwen herleefde deze zonde. Ze vond navolging bij deze verleiders, waarover wordt gesproken in Judas 1:11.

[9] Zij proberen twijfel te zaaien over de liefde van de predikant voor hen (2 Kor. 11:11). Ja, al zijn vrijmoedigheid, zijn waarschuwingen tegen hun fouten en dwalingen zouden bitterheid, hoon en dergelijke zijn. Hierover spreekt de apostel in Galaten 4:16: 'Ben ik dan uw vijand geworden, u de waarheid zeggende?'

[10] Doorgaans worden predikanten beschuldigd van lichtvaardigheid en veranderlijkheid. Hun woorden hoeven daarom niet veel gewicht te hebben voor ons. Dit jaar zouden ze het ene zeggen en volgend jaar iets anders, terwijl ze met deze verandering onze stichting op het oog hebben. Dit werd Paulus ook verweten (2 Kor. 1:17), opdat zijn woorden minder gewicht zouden hebben. Het is geen wonder dat dezelfde tactiek ook bij anderen toegepast wordt. Daarom wordt een persoonlijke zonde van een predikant niet door de vingers gezien, maar zeer opgeblazen. Ja, zelfs als het in zijn jeugd geweest is vóór zijn bekering of vóór hij predikant werd, wordt het niet vergeten, maar kan de heilige roeping daarom gelasterd worden. Om dit te voorkomen, moeten predikanten mannen zijn *van goede getuigenis*, zelfs onder hen die buiten zijn. Waarschijnlijk hebben de valse apostelen niet nagelaten Paulus zijn vroegere wandel en vervolging te verwijten.

[11] Vaak grijpt men verschillen van inzicht en verdeeldheid onder predikanten aan, zelfs als het slechts schijnbare verschillen zijn. Zo beweerden de dwaalleraars dat Paulus een andere leer bracht dan de leraars te Jeruzalem. Vaak moest hij aantonen dat ze eensgezind waren, vooral in de brief aan de Galaten. En Josephus merkt op dat de valse profeten van Achab de profetie van Elia weerspraken (namelijk dat de honden Achabs bloed zouden oplikken in Jizreël) tegenover Micha, die zei dat Achab zou sterven te Ramoth in Gilead. Anderen waren de oorzaak van Zedekia's verharding. Ezechiël had immers gezegd dat hij Babylon

niet zou zien en Jeremia zei dat hij daarheen gevoerd zou worden. Dat vonden ze tegenstrijdig. Zo probeerden ze de profeten in diskrediet te brengen en het ontzag voor de profetieën te doen tanen. Er was geen echt verschil. Toch laat dit duidelijk zien hoe en waartoe ze op de loer liggen om de verschillen tussen Gods knechten op te blazen, ook als ze slechts schijnbaar zijn. Daarom moeten predikanten zich daar zeer voor hoeden.

(2) Hoewel eerst de belangrijkste waarheden niet volkomen en openlijk geloofchend worden, beweegt hij langzamerhand velen:

[1] tot het verwerpen van enkele minder fundamentele waarheden over de regering of gemeenschap met anderen in de inzettingen.

[2] Hij beweegt hen om zich in de praktijk van anderen af te scheiden, onder het voorwendsel van meer zuiverheid en geestelijkheid. Dit wordt waarschijnlijk bedoeld in Judas:19: 'Dezen zijn het die zichzelf afscheiden, natuurlijke mensen, de Geest niet hebbende', hoewel ze dat wel beweren. Zo ging het ook bij de eerste ketterijen. Ze begonnen met kleine dingen. Denk aan de novatianen en de donatisten, die zich eerst slechts afscheidde om de onreinheid van onheilige gemeenschap te mijden.

[3] Dan komt hij met kritiek op uitdrukkingen die gebruikt worden door rechtzinnige mensen. Hij prijst, als het ware, herziening van de taal aan. Daarom beveelt de apostel aan om het voorbeeld van de gezonde woorden vast te houden (2 Tim. 1:13). Ook zouden deze dwaalleraars *zeer opgeblazen woorden* spreken en gewichtiger uitdrukkingen gebruiken dan vroeger (Judas:16). Zo willen de Arianen niet weten van het woord *homoousios* of eenswezens en moet een concilie bijeengeroepen worden om dat bij te leggen. En vervolgens gaan ze zelf de waarheid in twijfel trekken. Ze beweren dat mensen zich te veel aanmatigen als ze hierover een uitspraak doen. 'Het is niet duidelijk. We kunnen hier veel tegen inbrengen.' Onder een schijn van twijfel proberen ze gewetensbezwaren te wekken bij anderen, opdat ze des te meer genegen zullen zijn om hun uitspraken te aanvaarden.

[4] Deze waarheden zouden brengen tot ongerijmde opvattingen. De leer van de voorzienigheid, verkiezing en verwerping zou afschuwelijke gevolgen hebben en tot ongerijmdheden leiden. Zo werd de leer van Gods absolute soevereiniteit en de rechtvaardiging uit vrije genade in de eerste eeuwen belasterd, alsof Paulus had geleerd dat mensen het kwade mochten doen, opdat het goede daaruit zou voortkomen. Ook zou de wet geheel krachteloos gemaakt zijn, zodat de mensen onbekommerd konden zondigen. Dan zou de genade des te overvloediger zijn. Dit zien we duidelijk in het tweede, derde en zesde hoofdstuk van de brief aan de Romeinen.

[5] Hij probeert de haat en het vuur tegen dwalingen en zeer ongerijmde opvattingen te temperen, zodat de mensen ze echt zullen dulden of er tenminste niet meer zo hard over zullen oordelen. Dat wil hij eerst bereiken, ook als de dwaling niet onmiddellijk wordt aanvaard. Er is veel gewonnen als hij sommigen tot verdraagzaamheid en anderen tot luisteren kan bewegen. Dit wordt veroordeeld in de gemeente van Thyatira: de ambtsdragers lieten Izebel leren en de mensen, die daar Gods dienstknechten genoemd werden, duldden haar en luisterden naar haar. Iets dergelijks was er schijnbaar ook in Korinthe. Daarom zegt de apostel: 'Kwade samensprekingen verderven goede zeden' (1 Kor. 15:33) Mensen zouden niet onverschillig moeten worden voor dwaalleer, ook als ze er zelf niet mee besmet zijn. Op die grond hebben de ergste ketteren, langer of korter geleden, vrijmoedig gesproken over moeilijkheden in de belangrijkste waarheden van het Evangelie en verdraagzaamheid in leerstellige zaken. Dit kwam hun goed te pas.

[6] Hij probeert dwalenden zeer geliefd en geacht te maken bij anderen. Dan zullen ze des te vertrouwelijker met hen omgaan en des te meer genegen zijn hun zuurdesem aan te nemen. Soms doet hij dit door hen te begiftigen met gevatheid en scherpzinnigheid, soms door de schijnbare ernst, matigheid en heiligheid van hun wandel. Daarom worden ze *wolven in schaapskleren* genoemd (Matth. 7:15). Ook staat er dat satan zich verandert in een engel des lichts en zijn dienaren veranderen zich in dienaren van Christus (2 Kor. 11:14). Soms gebruikt hij vleierende woorden, schijnbare sympathie en genegenheid. Daarom wordt de leugenachtige profet de *staart* genoemd (Jes. 9:14). En alsof hem geen ander middel ten dienste stond, belastert hij ook de eerlijke en getrouwe predikanten en wijst hij, zo mogelijk, echte gebreken onder hen aan. Dat is vaak zeer tot vermaak van de vleeselijke aard van de meeste mensen, zoals duidelijk blijkt uit de eerder genoemde voorbeelden. Ten slotte kunnen, als dit bereikt is, de meest snode leerstukken en dwalingen ingang vinden, die eerst verafschuwd zouden zijn. Trapsgewijs kreeg de dwaling van de antichrist zo grote invloed. Stapsgewijs kwamen zo sommigen, die zich aanvankelijk slechts afscheidden van de novatianen en de donatisten, ten slotte tot zulke ernstige misvattingen dat ze circumcellianen (een vreemde, fantastische misvatting), antropomorffisten en dergelijke werden.

3. We moeten nu letten op de middelen en argumenten die gebruikt worden om deze dwaling te verbreiden. Dat zijn:

(1) Het gedrag en de wandel van de aanhangers daarvan is zeer schoon, onberispelijk en loffelijk. Dan zal niemand vermoeden dat de duivel zijn hand erin heeft. Daarom staat er dat ze veranderd worden in dienaren van Christus. Zo deden de

Farizeeërs lange gebeden, leefden ze nauwgezet om daardoor respect te winnen voor hun tradities. Want de duivel zou zijn hele plan doen mislukken als hij niet op een engel des lichts leek. Ja, er zal veel schijnbare ijver, lijdzaamheid en lijden gevonden worden bij zulke mensen (zoals we kunnen afleiden uit 2 Kor. 11:23). In de praktijk zal blijken dat de ergste ketteren in de leer (ten minste voor lange tijd) hun heiligheid heel duidelijk voor anderen tentoonspreiden. Dat kunnen we zien bij de grootste verleiders.

(2) Het is nuttig als in dit plan enigen betrokken zijn die kerkelijke macht hebben en *ambtsdragers* genoemd worden. Zij zullen niet inkomen als dienaren van satan, maar als dienaren van Christus (2 Kor. 11:23). Als ze niet van een gewone roeping kunnen spreken, komen ze al gauw tot een afwijzing daarvan. Ze doen alsof ze geroepen zijn om Christus, Zijn Evangelie en dergelijke te verkondigen. Kijk maar naar deze dwaalleraars uit de eerste eeuwen, die zichzelf apostelen en profetessen noemden, alsof ze een bijzondere roeping ontvangen hadden. Zo maakten ze plaats voor hun dwalingen.

(3) Zij willen hun doel bereiken onder het voorwendsel dat ze streven naar meer heiligheid en geestelijkheid, een ootmoediger wandel en grotere vorderingen dan anderen kunnen bereiken of maken. Voor het oog verwerpen sommigen alle trots en willen ze geen eer aan mensen geven. Ze veinzen een zekere vrijwillige ootmoed, zoals de apostel zegt (Kol. 2:18, zie kanttek.). Ze spreken over dingen die ze niet gezien hebben, terwijl ze tegelijkertijd de algemene en duidelijke waarheden bespotten.

(4) Een ander middel is het strelen van de oren en de begeerte naar iets nieuws met zeer opgeblazen woorden, nieuwe ideeën en uitgebreide verhandelingen over onzin, gebracht met veel zelfvertrouwen. De apostel zegt echter dat ze niet weten wat ze zeggen of wat ze bevestigen (1 Tim. 1:7). Toch zijn zulke verhandelingen vaak geweldige mysteries voor de onwetenden en mensen die een afkeer hebben van de eenvoudige waarheid.

(5) Ze doen alsof ze hun hoorders het beste wensen en hun voordeel zoeken (zie Rom. 16:18). Met aangename woorden en schone redevoeringen verleiden zij de harten der eenvoudigen. Zij doen alsof ze het beste voor hun ziel wensen en alsof hun blindheid en gevaar hun ter harte gaat. Zo sluipen ze de huizen en harten binnen en nemen de eenvoudige mensen gevangen (2 Tim. 3:6). Onder dit voorwendsel heeft de slang Eva eerst bedrogen. Hij beloofde haar voordeel als ze naar hem zou luisteren. Deze weg bewandelen dwaalleraars nog steeds (2 Kor. 11:3).

(6) Soms veinzen zij een veel grotere stiptheid, vooral in uiterlijke zaken. Zo voegden sommigen vroeger aan het Evangelie de wet van Mozes toe. Zo zouden

ze volmaakter en stipter wandelen. Op deze grond zijn zoveel tradities in de kerk gebracht.

(7) Zij beweren dat er meer christelijke vrijheid moet zijn in het houden van de inzettingen, van welke aard ook. De mensen moeten niet gebonden worden aan het horen van preken, het houden van de zondag, lofprijzing en dergelijke. Dit zijn slechts uiterlijke vormen en lasten voor de heiligen. Ze passen niet bij de vrijheid en geestelijkheid die volwassen gelovigen zouden moeten hebben. Zo zouden zulke misleiders en allen die door hen misleid worden, vrijheid beloven aan allen aan wie zij hun dwalingen verkondigen, terwijl zij intussen allen gemaakt worden tot dienaren van het verderf.

(8) Zij beweren stellig de wil van Christus te kennen en beroepen zich vol vertrouwen op de geschriften van de apostelen. Het klinkt overtuigend. Zo ook in 2 Thessalonicenzen 2:2. Geest, woord en zendbrief worden genoemd, alsof ze van Paulus zijn, terwijl hij zelf de uitleg verwerpt die zij aan zijn woorden geven.

(9) Gewoonlijk beroepen zij zich op het gezag van mensen en stellen hen tegenover degenen die hun dwalingen bestrijden. Zo beriepen de Farizeeërs zich op Mozes en de Nikolaïeten op Nicolas. Waarschijnlijk hebben de valse apostelen die uit Jeruzalem kwamen het gezag van de andere apostelen tegenover dat van Paulus gesteld, alsof zij niets verkondigden dan wat in Jeruzalem gepreekt werd. En heel vaak ergert men zich aan de zwakheden van enkele vooraanstaande mensen en gebruikt men ze als argumenten tegen de waarheid.

(10) Velen worden aangezet om twijfels te uiten en vragen te stellen (zoals de Farizeeërs vaak deden door hun gezanten naar Christus te sturen). Zo hopen ze voordeel te behalen en degenen die de waarheid zoeken te verstrikken.

(11) Soms maakt satan gebruik van het menselijke verstand en hekelt hij alles wat schijnbaar tegen de rede indruist. Daarom werd de opstanding geloofend door de Sadduceeërs en sommige Korinthiërs (1 Kor. 15) en worden de meest fundamentele waarheden van het Evangelie tot de dag van vandaag verworpen door de socinianen en anderen. Soms ook wordt alle gebruik van verstand, kennis en wijsheid verworpen. In dit opzicht zijn ze dan ook *redeloos* (2 Thess. 3:2; Eng. vert.) en *onredelijke dieren* (2 Petr. 2:12; Judas 1:10).

(12) Zij proberen op alle mogelijke manieren de gunst van de burgerlijke overheid te winnen en predikanten die tegen hen ijveren bij de overheid gehaat en verdacht te maken. Lukt dit, dan is dit dubbele winst: hun zaak staat er sterker en de waarheid staat er zwakker voor. Dit deden de valse profeten vroeger ook (1 Kon. 22; Jer. 26; Amos 7:10). Zo probeerden de Farizeeërs en de schriftgeleerden de Romeinen op te zetten tegen Christus en Zijn apostelen. De arianen

en andere ketters deden dit eveneens. Zo hebben de gezanten van de antichrist altijd geprobeerd de burgerlijke overheid op te hitsen tegen getrouwe predikanten, alsof ze zeer hatelijke mensen waren.

Dat doen ze met dergelijke middelen:

[1] Ze veinzen meer onderwerping aan de overheid en beschuldigen trouwe predikanten van minachting van haar gezag. Ze weten namelijk dat dit de overheid wel aanstaat. Zo wordt de trouw van eerlijke predikanten gehouden voor ongehoorzaamheid en haat, en de leugenachtige vleierij van deze ketters voor respect en gehoorzaamheid. Dat zien we ook bij Micha.

[2] Ze spreken kwaad over trouwe predikanten. Ze zijn huichelaars, zetten de wereld op z'n kop, zaaien oproer (zie Hand. 24:5), verstoren de vrede, zorgen voor gedurige beroering, dwarsbomen hun plannen en doen afbreuk aan het absolute gezag van de overheid. Zo wordt Elia beschouwd als een vijand van Achab en een verstoorder van Israël.

[3] Ze verbreiden veel ongegronde lasterpraatjes over hen, alsof ze schuldig zouden zijn aan veel snode zonden. Zo werden Athanasius en vele anderen door de arianen aangeklaagd als moordenaars en echtbrekers. Sommige schijnbare bewijzen werden aangevoerd. Ja, tegen Constantijn werd gezegd dat Athanasius zich had bemoeid met burgerzaken (wat afbreuk deed aan zijn gezag) door alle graanexport uit Egypte te verbieden.

[4] Ze kennen de overheid hoger gezag toe, door zich voor kerkelijke rechtbanken op haar te beroepen en schijnbaar te pleiten voor absoluut gezag van de overheid in kerkelijke zaken. Zo hebben ketters in alle tijden dit voorwendsel aangegrepen tot de overheid zich tegen hen uitsprak. Dan wezen ze ook de overheid af, zoals recent is gebleken uit de praktijken van de socinianen en de arminianen.

[5] Voor de overheid schilderen ze hen af als onuitstaanbare mensen vanwege hun onverbloemde dreigementen. Zulke mensen mogen het gezag niet langer beledigen en hen verzwakken die zo duidelijk belijden hetzelfde te geloven. Zo wordt Amos ook getekend door Amazia, de priester te Bethel (Amos 7:10) en ook Jeremia wordt vaak zo afgeschilderd door de valse profeten in zijn tijd.

[6] Ze scheppen het beeld dat trouwe predikanten zich onterecht een soort onfeilbaarheid aanmatigen tot schade van alle andere mensen. Zo ook het woord: 'Door wat weg is de Geest des HEEREN van mij doorgedaan om u aan te spreken?' (1 Kon. 22:24). Met een zeker arrogant vertrouwen proberen ze, als het ware, trouwe predikanten af te schilderen als verachtelijke mensen die geen eer waardig zijn, zoals in de geciteerde tekst, Jeremia 28 en elders. Vaak slagen ze met hun aantijgingen en vleiende woorden in hun opzet. Augustinus

beschuldigt de donatisten ervan dat zij in hun verzoeken aan Julianus de volgende zin gebruikten: *quoniam apud te solum justitia habet locum*.¹ Tegelijkertijd wisten ze echter dat hij een afvallige was (Brief 48).

4. Ten slotte de manier waarop valse leraars dit doel proberen te verwezenlijken. Dat doen ze niet allemaal op dezelfde manier. Ten dele kunnen we dit afleiden uit alles wat al gezegd is. Toch willen we deze punten noemen:

(1) Heimelijk en nauwelijks merkbaar. Daarom sluipen ze binnen met hun vleiende woorden; ze lijken heel anders dan ze zijn.

(2) Huichelachtig: 'Ze spreken leugens in geveinsdheid' (1 Tim. 4:2; Eng. vert.). Intussen veinzen ze dat ze godvruchtig zijn en vrienden van de godsdienst en de waarheid.

(3) Soms ook vurig, alsof ze met kracht op de harten kloppen. Zo berocren ze de hoorder met hoogdravende woorden, onafwendbare bedreigingen, aanmatigende uitspraken en vurigheid. Dit gaat (zoals de Schrift zegt) gepaard met kracht en macht. Vandaar de vergelijking met een vloed of rivier (Openb. 12) en de aanduiding 'krachtige dwaling' (2 Thess. 2:11; Eng. vert.).

(4) Zeer ijverig, ze reizen zee en land af en laten geen middel onbeproofd.

(5) Met schijnbare eenvoud, ijver en oprechtheid en met vele getuigenissen daarvan. Zie de eerder genoemde voorbeelden en Galaten 4:17, waar staat: 'Zij ijveren niet recht over u' (en uit Rom. 10:2).

(6) Met grote vrijmoedigheid. [1] Ze schijnen geen lijden te schuwen, geen gevaar te duchten dat hen vanwege hun mening treffen kan. Ze zouden als het ware hun lichaam overgeven om verbrand te worden en mogelijk veel doen. [2] Ze kunnen hierin volharden bij ziekte, ja, zelfs op hun sterfbed. Het is niet onwaarschijnlijk dat Izebel en enigen van haar volgelingen dat ook gedaan hebben (Openb. 2:21, 22). Want door ziekte of dood wordt de duivel niet tot zwijgen gebracht en worden verdorvenheden niet weggenomen. [3] Vrijpostig durven ze te redetwisten met iedereen; ja, ze zoeken vaak gelegenheid daartoe. Zo stonden de Libertijnen op om met Stefanus te twisten (Hand. 6:9, zie kanttek.). En de valse leraars te Korinthe, die van Paulus zeiden dat zijn lichamelijke tegenwoordigheid zwak was en zijn rede verachtelijk, zouden waarschijnlijk zelfs met hem wel hebben willen redetwisten (2 Kor. 10:10). [4] Ze vertrouwen vast op hun eigen oordeel en minachten alle andere meningen. [5] Vrijmoedig durven ze alles zeggen. Ze spreken niet alleen schande van gewone medeburgers, maar ook van ambtsdragers en inzettingen (2 Petr. 2:10). Zij schromen niet om kwaad te spreken van hoogwaardigheidbekleders.

1. Omdat alleen bij u het recht zijn loop heeft.

III. Deze overwegingen kunnen ons deel duidelijk maken hoe dwalingen zo krachtig en invloedrijk kunnen worden, vanuit het oogpunt van de verbreiders ervan. We willen nu een derde punt overdenken, namelijk wat mensen daarvoor toegankelijk maakt. We kunnen deze drie punten noemen:

1. Mensen hebben zich voorheen aan een zonde schuldig gemaakt, waardoor de dwaling des te krachtiger is. Ze komt als een rechtvaardige straf voor hun vroegere zonden. Over deze zonden hebben we echter al gesproken.

2. De gesteldheid, of liever verkeerde gesteldheid van het moment kan hierop van grote invloed zijn en mensen zeer ontvankelijk maken of open doen staan voor de verzoeking. (1) Bijvoorbeeld lichtvaardigheid of onstandvastigheid in de waarheid. De Schrift noemt dit onvaste zielen (2 Petr. 2:14). (2) Een grote zucht naar het nieuwe, een verlangen om iets nieuws te horen en een verachting van de eenvoudige leer (zie 2 Tim. 4:3). (3) De geesten worden te gemakkelijk geloofd zonder ze te beproeven. Dat was waarschijnlijk zo in Galatië, waardoor sommigen haast overgebracht werden tot een ander Evangelie en in hun dwaasheid enige vleiers geloofden (Gal. 1:6; 3:1). (4) Een onbekommerd, vleeselijk gemoed, zonder een werkzaam geweten is gevaarlijk. Dit is ook een groot gevaar voor trotse, aanmatigende mensen (die een hoge dunk van zichzelf hebben en eigenzinnig zijn; zie 2 Petr. 2:10). De verzoeking zal soms ook ingang vinden bij mensen die verward van geest, zwaarmoedig of neerslachtig zijn, onder het voorwendsel herstel te brengen. Er zijn veel zondige gesteldheden. Wat gezegd is over de zondige oorzaken, kan ons op sommige daarvan opmerkzaam maken. Wat terecht straf verdient, blijkt ons ook vaak genegen te maken om gehoor te geven aan de verzoeking. Maar we laten het hierbij.

3. Door hun handelwijze brengen mensen vaak deze plaag van de misleiding over zichzelf. Ze brengen zichzelf in verzoeking. (1) Door een nodeloze, vertrouwelijke omgang met zulke mensen. (2) Door hen te gaan horen. (3) Door hun boeken te kopen of te lezen. (4) Door met hen te twijfelen, over hun argumenten en vragen na te denken, te pleiten voor hun opvattingen, daarnaast door middelen en wegen tot hun betering te mijden en vooroordelen te koesteren jegens hen die daarnaar wensen te streven. Zo gaan de woorden van de profeet in vervulling: 'De profeten profeteren valselyk, (...) en Mijn volk heeft het gaarne also' (Jer. 5:31). Welnu, als we dit alles bij elkaar optellen, kunnen we het dan vreemd vinden dat de grootste dwaling de overhand krijgt?

We hebben hier langer bij stilgestaan, niet alleen om die waarheid te bevestigen, maar ook om als het ware in kort bestek een kleine plattegrond te geven van deze wegen waarlangs de duivel op zijn doel afgaat door de grote sluwheid van hen die op de loer liggen om anderen te misleiden.